

Dlaczego potrzebujemy pracy?

Pytanie to na pierwszy rzut oka jest bardzo proste. Głównym elementem jaki przychodzi na myśl gdy mówimy o tym dlaczego pracujemy – jest wynagrodzenie: pracujemy by zarabiać pieniądze.

Jest to podstawowa rola pracy, ponieważ dzięki niej (czy raczej dzięki jej finansowym rezultatom) możemy zaspokajać najbardziej podstawowe potrzeby bezpieczeństwa, egzystencji.

Osoba pozostająca bez pracy, zostaje pozbawiona możliwości sprawowania kontroli nad swoją sytuacją, gdyż ma niewielką możliwość dokonywania wyborów. Problemy finansowe, szczególnie gdy się przedłużają, prowadzą do konieczności obniżenia standardu życia, łącznie ze zmianą warunków mieszkaniowych, a nawet do konfliktów rodzinnych i bezdomności. To wszystko sprzyja szybkiemu wytwarzaniu się poczucia porażki, niepewności i obniżeniu samooceny bezrobotnego człowieka. Nad bezrobotnymi ciąży poza tym zjawisko atrybucji dyspozycyjnych: jeśli ktoś nie ma pracy, może być spostrzegany przez innych jako osoba leniwa, niezaradna życiowo, nieprzystosowana. Niestety, mając świadomość takiej percepcji, niektórzy bezrobotni sami zaczynają w to wierzyć, że tacy właśnie są. W tej sytuacji dążenia do znalezienia pracy mogą stawać się coraz słabsze.¹

Bezrobocie dla wielu osób może być specyficznym sposobem na życie, w pełni świadomym wyborem, np. ucieczką przed pracą zagrażającą zdrowiu i życiu. W tym przypadku bezrobocie jest świadomym wyborem mniejszego zła. Dla wielu osób, panująca na rynku konkurencja i rywalizacja, do jakiej zmusza gospodarka rynkowa, z bardzo niejasnymi regułami gry, powoduje reakcje uciezkowe, wzmaga lęk i niechęć do współzawodnictwa i walki.

Również zdobycze socjalne - zasiłki, ochrona zdrowia, możliwości bezpłatnego lub bardzo taniego kształcenia się - zarówno łagodzą wahania koniunktury, jak i pozbawiają motywacji do podejmowania gorzej płatnej pracy.

---

¹ Nawrat R., Bezradność bezrobotnego. Wyuczona bezradność jako psychologiczny czynnik długotrwałego bezrobocia. W: Lachowicz-Tabaczek K. (red.), Psychologia społeczna w zastosowaniach. Od teorii do praktyki, Atla2, Wrocław 2001, s. 193.

Długotrwałe bezrobocie przyzwyczajają do życia poza rynkiem pracy, a taki model życia często staje się dziedziczny.

Gdyby zatem spojrzeć szerzej na problem roli jaką odgrywa praca w życiu człowieka, okazuje się, że oferuje ona znacznie szerszy wachlarz konsekwencji: społecznych czy psychologicznych.

Oprócz tego, że praca stanowi niezbędny warunek egzystencji jest ona także wyznacznikiem kształtującym osobowość: wpływa na rozwój człowieka, wyzwala w nim inicjatywę i twórczą aktywność myślową, dostarcza przeżyć estetycznych, przynosi radość i zadowolenie, ale i stanowi też źródło trudności, zmartwień i niepowodzeń oraz może wprowadzać człowieka w stan niezadowolenia i zniechęcenia.

Potrzeba uznania, samorealizacji, kompetencje oraz aktywność zawodowa dobrze oceniana przez kolegów i przełożonych są bardzo istotną dla zaspokojenia potrzeb człowieka – sferą życia. Człowiek bezrobotny pozbawiony jest nie tylko dochodów z pracy ale i tych wszystkich pozostałych gratyfikacji. W naszej kulturze zawód i miejsce w hierarchii zawodowej są podstawowym wyznacznikiem miejsca zajmowanego w strukturze społecznej i społecznej przydatności człowieka.

Ludzie są istotami dążącymi do rozwoju i wykorzystania swoich potencjalnych możliwości. Człowiek pracujący nie jest istotą ograniczającą swe dążenia tylko do podstawowych warunków egzystencji. Jest istotą złożoną i skomplikowaną, o wyraźnych celach i aspiracjach. Jest to widoczne np. w sytuacji zmiany pracy, wynikającej z własnej decyzji, w momencie gdy praca pomimo tego że przynosi godziwy zarobek, nie daje ani satysfakcji, ani nie przyczynia się do dalszego rozwoju człowieka.

Wielowymiarowość następstw bezrobocia sprawia, iż zjawisko to jest szczególnie niebezpieczne nie tylko z powodów ekonomicznych ale także psychologicznych, socjologicznych czy moralnych.

Osoby przez długi czas pozostające bez pracy jako najważniejsze konsekwencje swojego bezrobocia najczęściej wymieniają: brak pieniędzy (79 proc.),

konieczność pozostawania na czyimś utrzymaniu (74 proc.), utratę szans rozwoju zawodowego (57 proc.), zubożenie ich rodziny (56 proc.), poczucie bezradności (55 proc.), konieczność proszenia o pomoc (51 proc.).

Połowa bezrobotnych (50 proc.) zwraca uwagę na nadmiar wolnego czasu, częstsze konflikty w rodzinie (42 proc.), a 28 proc. odczuwa pogorszenie stanu zdrowia i ma poczucie, że są nikomu niepotrzebni. (źródło: badania Centrum Badania Opinii Społecznej –marzec 2007 r. oraz maj 2010r.)²

Długotrwałe bezrobocie zmniejsza szanse na podjęcie pracy, po pierwsze, ze względu na dezaktualizowanie się kwalifikacji wyniesionych ze szkoły. Po drugie, dłuższy czas pozostawania bez zatrudnienia powoduje niekorzystne zmiany osobowościowe: bierność, apatię, brak inicjatywy.

Pomimo tego, że osoba pozostająca bez pracy może odczuwać wolność od związanych z pracą uciążliwości, może wręcz zachłysnąć się czasem wolnym, jaki nagle pozostaje do jego dyspozycji, to zwykle jest to stan przejściowy. Taka swoboda i towarzysząca jej radość zostają z czasem zastąpione (zwłaszcza gdy wyczerpują się materialne środki utrzymania a okres pozostawania bez pracy ulega wydłużeniu) przez odczucia zupełnie innego rodzaju, zwłaszcza zaś przez nieznośne poczucie uzależnienia od innych i doświadczenie własnej marginalności, braku znaczenia w społeczeństwie.

Jakie zatem wartości może realizować człowiek dzięki pracy?³

Ekonomiczne bezpieczeństwo – mając stały dochód, niezależnie od tego, jakiej wysokości, człowiek może planować wydatki i mieć wpływ na jakość życia.

Nadawanie struktury i rytmu życia (narzucanie aktywności) – trzeba pójść do pracy, wiadomo, co danego dnia należy zrobić, kiedy jest czas na posiłek, na spotkania towarzyskie i inne aktywności.

Sens i cel życia – wykonując pracę, ludzie odczuwają jej społeczną użyteczność, co nadaje sens ich działaniom, a czasami determinuje wręcz sens ich życia.

---

² http://www.cbos.pl/SPISKOM.POL/2007/K_056_07.PDF oraz

http://www.cbos.pl/SPISKOM.POL/2010/K_057_10.PDF. Strony dostępne w dniu 16.01.2012 r.

³ na podst: Harvard Business Press, *Ścieżka kariery zawodowej*, Wyd. Helion, Gliwice 2009. s. 40-41

Określenie tożsamości człowieka i jego statusu – praca zawodowa, szczególnie związana z wysokimi kwalifikacjami, stanowi źródło identyfikacji człowieka. Ludzie znajdują w pracy możliwość spełnienia swoich talentów i zainteresowań, odczuwają dumę i zadowolenie. Jednocześnie otrzymują oznaki szacunku od innych z powodu swojego statusu i autorytetu

Poczucie więzów z innymi – w pracy ludzie znajdują przyjaciół, otrzymują emocjonalne wsparcie i inspiracje do dalszych działań

Znaczenie pracy w życiu człowieka zależy od wielu czynników a najważniejsze z nich to poziom wykształcenia, przynależność społeczna, doświadczenie życiowe, zmiany społeczne, etos pracy w danej kulturze. Wyniki badań przeprowadzanych wśród osób bezrobotnych są jednoznaczne: dowodzą, że bezrobotni są w gorszej kondycji psychicznej i fizycznej od pracujących.⁴

Opracowanie: Mariusz Kubat

Bibliografia:

1. Czarnecki K.: M., *Psychologia zawodowej pracy człowieka*, Wydawnictwo Wyższej Szkoły Zarządzania i Marketingu w Sosnowcu, Sosnowiec 2006
2. Harvard Business Press, *Ścieżka kariery zawodowej*, Wyd. Helion, Gliwice 2009.
3. Kwiatkowska G. E., Siudem A.: *Człowiek w środowisku pracy*, Wydawnictwo Uniwersytetu Marii Curie-Skłodowskiej, Lublin 2011.
4. Nawrat R.: *Bezradność bezrobotnego. Wyuczona bezradność jako psychologiczny czynnik długotrwałego bezrobocia*. W: Lachowicz-Tabaczek K. (red.), *Psychologia społeczna w zastosowaniach. Od teorii do praktyki*, Atla2, Wrocław 2001.
5. Obuchowski K.: *Przez galaktykę potrzeb – psychologia dążeń ludzkich*, Zysk i S-ka, Poznań 2002.
6. Tyszka T.: *Psychologia ekonomiczna*, GWP, Sopot 2004.
7. Zurhorst E. M.: *Kochaj siebie nawet jeśli stracisz pracę*. Wyd. Czarna Owca, Warszawa 2011.

---

⁴ Tyszka T., *Psychologia ekonomiczna*, GWP, Sopot 2004, s.234.